

Stappenplan primair onderwijs (po)

Stap 1 Inventariseer de actiepunten

Inventariseer de huidige afspraken

Breng in kaart wat de huidige afspraken zijn op school rondom nicotine*, alcohol en drugs.

Formuleer doelstelling

Beschrijf de doelstelling van de school op middelenvrij gebied. Wat houdt voor de school een middelenvrije basisschool in?

Voorbeeld van de doelstelling:

Wij zijn een school waar leerlingen, onderwijzend en ondersteunend personeel en ouders niet roken/vapen, geen alcohol drinken en geen drugs gebruiken. Dit geldt zowel op school als op het terrein behorend bij de school en bij alle schoolgerelateerde activiteiten waarbij leerlingen aanwezig zijn.

Bij het vaststellen van de doelstelling moeten een aantal besluiten genomen worden over onder andere:

- het betrekken van de buitenschoolse activiteiten;
- geen gebruik van nicotine en alcohol door personeel en ouders tijdens activiteiten die in het kader van de school worden uitgevoerd;
- is 'buiten het zicht van de leerlingen' tijdens activiteiten die voor school plaatsvinden voldoende of niet voldoende?
- ouders vragen niet buiten het schoolplein - in het zicht van leerlingen - te roken/vapen.

Na de vaststelling van de doelstelling, is aandacht nodig voor de uitwerking in het beleid en voor alle actiepunten die noodzakelijk zijn om de doelstelling te realiseren.

Stel de actiepunten vast

Stel vast op welke punten het beleid aandacht nodig heeft. Wat zijn de actiepunten? Zie ook de "Checklist middelenvrije basisschool" voor actiepunten (Bijlage 1).

**Met nicotine wordt bedoeld: roken, vapen en het gebruik van snus.*

Tips:

- Vermijd het creëren van uitzonderingen, omdat de invoering van het beleid daardoor moeilijker wordt.
- Kijk behalve naar de eigen afspraken van de school, ook naar afspraken met medegebruikers van de locatie.
- Check het gemeentebestuur. Gemeenten kunnen m.b.t. roken/vapen een actief beleid richting (openbare) scholen hebben vastgesteld.
- Informeer welk beleid omringende scholen hebben. Dit kan ook input voor actiepunten opleveren.

Voorbeelden van actiepunten:

- Het maken van afspraken en regels over gebruik van alcohol en nicotine bij buitenschoolse activiteiten.
- Een handhavingplan maken. De school heeft wel regels over nicotine en alcohol, maar het is niet duidelijk wie daar toezicht op houdt, hoe de handhaving is geregeld en/of wat de sancties zijn en wie die uitvoert.

Stap 2 Zorg voor ondersteuning

Draagvlak creëren

De schoolleiding neemt het initiatief tot een middelenvrije basisschool en moet vanaf het begin intensief betrokken zijn. Het creëren van draagvlak bij personeel, ouderraad en medezeggenschapsraad, is een belangrijke stap. Het kan weerstand voorkomen en maakt invoering en handhaving uiteindelijk gemakkelijker.

Inventariseer de meningen

Breng in kaart wat de mening is van het personeel, de ouderraad en de medezeggenschapsraad. Dit kan individueel (bijvoorbeeld via een enquête) of in vergadersessies.

Start met deze inventarisatie bij het personeel. Dit kan eventuele weerstand bij het personeel verminderen en voorkomt dat bij ouders te vroeg verwachtingen worden gewekt. Weerstand van het personeel komt regelmatig voor bij het doorvoeren van het beleid bij schoolkampen en andere buitenschoolse activiteiten.

Vraag alle betrokkenen wat hun mening is over de huidige afspraken rondom nicotine en alcohol en hoe ze tegenover de invoering van nieuwe actiepunten staan. Weerstand bij ouders kan met name ontstaan bij activiteiten zoals het afscheid van groep 8, een kerstviering en andere buitenschoolse activiteiten.

Luister naar vragen en bezwaren. Vraag ook naar ideeën en oplossingen om de actiepunten te realiseren.

Stel nieuwe afspraken voor

Zoek steun voor de invoering van actiepunten. Het helpt om daarbij duidelijk te zijn, bezwaren serieus te nemen, maar waar nodig wel tegenargumenten te geven. Wees duidelijk over wat een middelenvrije basisschool is: uitgangspunt is dat de school een pedagogische en beschermende omgeving is voor kinderen, waar het gebruik van nicotine, alcohol en drugs niet bij horen.

- Gebruik een positieve insteek. Een *"alcohol- en nicotinevrije basisschool realiseren voor leerlingen"* is positiever dan een *"rook-/vape- en alcoholverbod instellen voor volwassenen"*.

Organiseer een startbijeenkomst

Zoek uit wie zich wil inzetten om de actiepunten tot een succes te maken. Nodig hen uit voor een startbijeenkomst. Het is belangrijk dat alle mensen hierbij aanwezig zijn van wie de steun nodig is voor de invoering van een goed nicotine- en alcoholbeleid. Draagvlak creëren is een continue proces. Daarom is het belangrijk om namens de ouderraad iemand te betrekken, het onderwijzend personeel, het ondersteunend personeel en de medezeggenschapsraad.

Stap ③ Maak een plan, stel doel en taken vast

- Kies voor de startbijeenkomst een expliciete doelstelling. Om welke actiepunten gaat het?
- Stel een werkgroep samen die het project op zich neemt en gaat uitvoeren. Spreek af wie de coördinator en het eerste aanspreekpunt wordt voor vragen en opmerkingen van personeel, ouders en/of anderen.
- Bespreek de actiepunten, de taken en wie welke taak op zich neemt. Probeer de actiepunten SMART vast te stellen. SMART staat voor Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdsgebonden.
- Maak in de startbijeenkomst een planning op hoofdlijnen en spreek af dat de coördinator met de werkgroep een concreter plan maakt en de planning bewaakt.
- Plan een vervolgbijeenkomst waarin de werkgroep de stand van zaken kan terugkoppelen, ideeën kan voorleggen en eventuele knelpunten kan bespreken. Indien een serie vervolgafspraken nodig is: neem deze alvast op in de planning.

Stap 4 Communiceer over het plan en de actiepunten

Om draagvlak te vergroten is communicatie van groot belang. Doe dit met onderwijzend en ondersteunend personeel en ouders.

Met onderwijzend en ondersteunend personeel

Onderwijzend en ondersteunend personeel heeft een belangrijke voorbeeldfunctie door niet in het bijzijn van de leerlingen te roken/vapen of alcohol te drinken. Leerkrachten dienen gemotiveerd te zijn om het goede voorbeeld te geven. Daarnaast hebben zij een belangrijke functie als het gaat om signaleren en bespreekbaar maken van gebruik (in de omgeving) van een leerling.

Methoden:

- Mailing aan onderwijzend en ondersteunend personeel over de voorgenomen actiepunten;
- Informatiebijeenkomst voor onderwijzend en ondersteunend personeel.

Met ouderraad en medezeggenschapsraad

Informeer door middel van een mailing, en bij voorkeur met mondelinge toelichting van de directie, zowel de ouderraad als de medezeggenschapsraad over het voorgenomen beleid, de nieuwe actiepunten en de voortgang.

Met ouders

Ouders zijn belangrijk om te betrekken bij het creëren van draagvlak voor een middelenvrije basisschool en de actiepunten. Het is voor ouders belangrijk om te weten wat de visie van de school is, welke regels er zijn en welke afspraken er zijn gemaakt. Door ouders actief te informeren en/of mee te laten denken, zorg je voor betrokkenheid van ouders bij het onderwerp.

Methoden:

- Een brief, nieuwsbrief of andere bestaande communicatiemiddelen. Geef ook aan bij wie ze met hun opmerkingen en of vragen terecht kunnen.

Met leerlingen

Hoe duidelijker kinderen en jongeren weten wat de norm van volwassenen is ten aanzien van nicotine, alcohol en drugs, hoe langer zij zich hier aan houden. Volwassenen, ouders en de omgeving, hebben met het stellen van de norm invloed op het gedrag van kinderen.

Informeer leerlingen over het rook-/vape- en alcoholvrij zijn van de school. Geef hierbij aan dat nicotine de volgende middelen omvat: sigaretten, vapes en snus.

Methoden:

- Schoolkrant;
- Bijdrage van leerlingen aan het rookvrij schoolterrein door het maken van posters en stoeptegels etc.

Stap 5 Maak een realistische planning

Realistische planning

- Houd hierbij rekening met mogelijk vaste tijdstippen in een schooljaar voor aanpassing van het schoolbeleidsplan, de schoolgids, website en mailingen c.q. berichtgeving naar alle betrokkenen.
- Neem in de planning ook op met wie de actiepunten besproken moeten worden en welke geledingen moeten instemmen.

Informeert alle betrokkenen bij de start van de invoering

- Ouders kunnen het beleid van de school ook ondersteunen door zichzelf aan de regels te houden en hier een voorbeeldfunctie in te nemen.

Markeer de invoering

Het realiseren van een middelen vrije basisschool kan als goede public relations ingezet worden door de school. Bedenk of een feestelijke aftrap wenselijk en realiseerbaar is.

Kan er publiciteit gemaakt worden door de lokale c.q. regionale pers te informeren met een persbericht?

Stap 6 Evalueren en bijstellen

Neem een evaluatiemoment op. Is de invoering volledig gelukt? Zijn er aandachtspunten? Moet er iets bijgesteld worden? Lukt de handhaving?

Bijlage 1 Checklist middelenvrije basisschool

- 1 Heeft de school duidelijk gemarkeerd (bijvoorbeeld met een bord of een stoeptegel) dat het schoolterrein rookvrij is?
- 2 Heeft de school vastgelegd dat op de schoollocatie, ook bij evenementen¹, ouderavonden en na afloop van vergaderingen, aan personeel en/of ouders geen alcohol wordt verstrekt/aangeboden?
- 3 Hoe gaat school om met niet-locatie gebonden activiteiten²? Wordt bij deze activiteiten niet gerookt/gevapet door personeel en ouders in het bijzijn van de leerlingen? En buiten het zicht van de leerlingen?
- 4 Hoe gaat de school om met alcoholgebruik bij niet-locatie gebonden activiteiten? Wordt bij deze activiteiten geen alcohol gedronken door personeel en ouders in het bijzijn van de leerlingen? En buiten het zicht van de leerlingen?
- 5 Heeft de school het alcohol- en nicotinebeleid opgenomen in het schoolbeleid en vastgelegd? Is er een schoolreglement waarin dit opgenomen is?
- 6 Heeft de school vastgelegd hoe ze ouders en andere betrokkenen bij de school informeert over het nicotine- en alcoholbeleid? Is dit opgenomen in het schoolplan?
- 7 Informeert de school nieuw personeel over het nicotine- en alcoholbeleid en is vastgelegd dat dit standaard besproken wordt met nieuw personeel?
- 8 Heeft de school een handhavingsplan? Denk hierbij aan een goede taakverdeling, wie ouders aanspreekt die roken/vapen op het plein of net buiten het hek van het schoolplein in het zicht van leerlingen, wie leerkrachten aanspreekt die in het zicht van leerlingen roken etc.
- 9 Zijn de medewerkers voldoende deskundig om gebruik van middelen bij leerlingen te signaleren of op te merken als problematisch middelengebruik in de omgeving van de leerling plaatsvindt?
- 10 Heeft de school een signalerings- en zorgstructuur met aandacht voor problemen rondom alcohol, nicotine en drugs?

1 Evenementen zijn o.a. kerstfeest, groep 8 afscheid etc.

2 Voorbeelden van niet-locatie gebonden activiteiten zijn o.a. een sportdag, schoolreisje, schoolkamp of excursie.